

Др Милена Полојац*

МИРОСЛАВ МИЛОШЕВИЋ**
(1948 2014)

Мирослава Милошевића – Мику нисам познавала из времена када је он био једна од највећих звезда међу чувеним „форумашима”. То је била једна од најуспешнијих генерација у историји Правног факултета, о којој се много причало, још се и сада прича и у којој је Мики припадало посебно место. Интелектуалац и ерудита, рекло би се, по рођењу он је имао тај несвакидашњи дар да напосто зна све. Тој изузетној лакоћи кретања кроз целокупни фонд људског знања, у којој истовремено није било ни најмање површности свако се, хтеоне хтео, морао дивити, а људски је, помало му и завидети.

Након одбране магистарског рада о аграрном законодавству римске републике (1979) и докторске дисертације о римској земљишној својини у класичном и посткласичном праву (1983) којима је ушао у срж темељних и најтежих питања римске државне, друштвене и правне историје, Мика се издвојио као незаобилазни ауторитет за римско право и правну историју уопште.

Од првог момента од када сам га упознала, он је био једноставно Мика. Ово неформално и пријатељско ословљавање није, међутим, нити у једном тренутку довело у питање његов професионални и људски ауторитет. Мика је био и остао неприкосновен за римско право и правну историју, али и за многе друге области за које није имао формалну квалификацију. Сви смо ми били и остали његови ученици који смо му се увек обраћали за мишљење и савет. Тога се нису либили ни они који су од њега били старији по годинама и звању. Велика професорка Јелена Даниловић никада није крила своје одушевљење и дивљење за Мику.

* Ауторка је редовна професорка Правног факултета Универзитета у Београду.

** Говор одржан на комеморацији на Правном факултету у Београду, 27. октобра 2014.

А он је то своје огромно знање и тај свој редак дар несебично делио, шаком и капом, напросто расипао, као искрени посленик римског права и науке уопште, па су од његовог знања често више користи имали други неголи он сам. Расправа о римском праву, давање објашњења, мишљења и савета која се одвијала у слушаоницама, амфитеатрима, у Форуму, у његовом кабинету, путем телефона и слично, била је својеврсно *respondere* прилагођено савременим условима и академској средини.

И заиста, Мика је имао нешто својствено римским класичним правницима. Аристократа по знању и духу, он је свој углед стекао не толико формалним признањима, него на темељу општег мњења академске заједнице. Његова богата и несебична усмена делатност за коју је увек имао времена и воље, само је једним делом остала забележена и у писаном облику баш као што је то случај и код римских правника. И док смо често професора Обрада Станојевића поредили с Гајем, за Мику би, чини ми се, приличило поређење с чувеним Папинијаном. Овај познокласични правник чврстог морала, великог талента, дубине и оригиналности, није био најплоднији писац међу својим колегама. То му ипак није сметало да међу свим правницима једним законом добије посебно признање и стекне највећи углед.

Онда се систем вредности, ни сами не знамо како, почео мењати и жеђ за знањем заменила је трка за каријером, напредовањем, бодовима, а право знање често је замењивала површност, што никако није одговарало Микином менталном склопу нити префињеном духу. Када су се томе придружили и међуљудски односи који се увек не би могли назвати колегијалним, Мика је, суптилан и осетљив, полако почео да губи ентузијазам постављајући себи вероватно питање о томе колико сав труд и велико улагање у науку има смисла. Размишљајући о овим питањима он је наставио да предано ради, посебно на уџбенику, у који је преточио све своје богато искуство изузетног предавача и научника. Успео је да напише уџбеник високог квалитета који не личи нити на један други, у конкуренцији многобројне уџбеничке литературе из ове најстарије правне дисциплине чији су аутори често највећи страни и домаћи романисти. Оцењен је као уџбеник кога одликује висок степен оригиналности и стилске препознатљивости, који доноси новине у концепцији, али и даје нови угао гледања на римско право што је последица оригиналног размишљања аутора. То је уџбеник који истовремено има педагошку и научну димензију и вредност. Након уџбеника Мика је чврсто одлучио да више не пише дела већег обима.

И док су други, то јест сви ми, мање или више размишљали о томе како да задовољимо кретиријуме за напредовање, Мика је, више него други, радио послове на општу корист, често веома тешке

и деликатне, на скроман и ненаметљив начин. Све своје одговорне дужности прихватао је без поговора, не схватајући их као могућност да стекне лични престиж или неку другу корист за себе, него као своју дужност према Факултету. Била је то римска *gravitas* на Микин начин. Био је дугогодишњи шеф Катедре за правну историју, члан Савета и члан редакције Анала, ментор многим последипломцима и докторандима. Читао је тезе и чланке, писао реферате и рецензије, испраћао дугогодишње колеге и сараднике који су често с наше Катедре одлазили пре времена. Уз све то до последњег тренутка водио је вежбе, држао предавања и испите. И тако је он ненаметљиво и предано живео и радио као посленик римског права и правне историје, као и наше установе, готово пуну 41. годину без прекида.

А онда у јесен прошле године, када је био надомак заслуженог одмора и могућности да се коначно несметано препусти ужицима слободног времена које би он, препун интересовања, могао испунити на најбољи начин, једног септембарског дана на испитном року у „Петици”, шапутавим гласом наговестио је да можда болује од тешке болести. То је саопштио на себи својствен начин, стоички мирно, као да је реч о некој обичној прехлади. Убрзо су се ове слутње и прогнозе обистиниле и суочили смо се са страшном чињеницом, да је његово овоземаљско постојање ограничено на веома кратак период.

И парадоксално, та година дана коју је Мика преживео након овог тешког сазнања била је једна лепа и садржајна година, колико је то могуће рећи у условима многобројних терапија које је ова опака болест захтевала. Ипак, захваљујући Микиној породици, пре свега његовој Гордани, која се лавовски борила да продужи сваки час његовог живота и да га учини што пунијим и пријатнијим, Мика је поживео окружен љубављу и пажњом. И његови колеге трудили су се да му покажу колико га поштују и воле, па су с њим редовно одржавали контакте, посећивали га, одлазили заједно у позориште. Верујем да је он ту нашу поруку разумео. Није се нимало променио. Остао је увек достојанствен и ненаметљив, спреман да разговара о свему, а болест је била само једна од тема о којој је разговарао сасвим природно, не оптерећујући никога њоме.

Драги Мико, увек ћемо задржати у сећању твој драги лик вечитог младића, чуваћемо успомену на твој префињени дух, благи темперамент и племенити карактер.